

A VÁMÜGYI MOZGALOM AUSZTRIÁBAN.

Sajátságos jelenség, hogy Ausztriában a vámügyi politikában azon korszakban, midőn az alkotmányosság és vele karöltve a szabadelvűbb intézmények mindinkább jobban kifejlődtek, és ezzel — azt lehet mondani, — ugyanazon mértékben fejlődött ki egy, kezdetben nem eléggé méltatott, az osztrák kormánytól némileg ápoltsa a közvélemény részéről majdnem egyhangulag helyeselt irány, mely a közelebbi időben a Magyarország és Ausztria közt folyt kiegyezési tárgyalások alatt tetőpontját érte, s melyet egyszerűen az előbb követett szabad kereskedelmi iránynyal szemben védvamosnak kell nevezni.

Hogy az iparosok kisebb-nagyobb mértékben mindenütt a külföldi verseny ellenében védelmet óhajtanak, ez az emberi önzés és haszonlesés természetes következménye. Nagyon erőteljesnek s ahhoz még nagyon értelmesnek kell lenni az iparosnak, hogy fölüllemelkedve az egyszerű gondolatmenet medréből, az elzárkozottságot nem előnyösnek, hanem bizonyos tekintetben hátrányosnak ismerje föl, és a szabadforgalomban lássa a nemzet s vele karöltve saját egyéni érdekeinek legalkalmasabb támogatóját. De ha így egyes iparosoknál nem is találjuk föltűnőnek, hogy saját iparága szempontjából talán ösztönszerűleg védvamos: annál föltűnőbbnek tetszik előttünk azon jelenség, hogy egy egész nemzet zöme hirtelen szabadkereskedőből védvamosossá válik. És ez történt a legutolsó évtizedben Ausztriában. Rendes tünemény a gazdasági életben az, hogy míg egyes iparágak saját iparuk védelmét, és saját iparcikkeik tekintetében védvamosokat óhajtanak, — más iparágakat, s főképen azokat, melyek saját iparukhoz félgyártmányt vagy segédanyagokat és segéd-

szereket nyújtanak, elég erőteljeseknek és védelemben semmi esetre nem részesítendőknék hirdetik. A takács így a fonót jó helyzetben látja, mert a fonalak olcsóbb beszerzése végett fél a fonalakra vetendő vámoktól; a festő és nyomtató virágzónak találja a szövészetet, mert nem akarja a műhelye számára nélkülözhetlen nyers kelméket vám által drágítva megszerezni; a vasiparos virágzónak mondja a vaskohászatot, nehogy a nyers vas beszerzése magas vámok által megnehezíttessék. Mindenki védvámok után óhajtozik, de csak egyoldalúan, a saját ipara számára, a többi ipart saját álláspontján a szabad kereskedelemre megérettnek, vagy legalább a nemzet vagyonosodása érdekében védvámok által nagyra fejleszhetőnek nem gondolja.

Az Ausztriában legújabb időben kifejlődött védvámos agitáció nem egészen ily természetű; mert habár első sorban iparosoktól is nyerte e mozgalom indító okát, elveszté az említett s a dolgok természetében fekvő egyoldalúságát, és inkább theoreticus alapon fejlődött „a nemzeti munka“ védelmének rendszerévé. Nem egyes iparokról, hanem nagy jelentőségű iparcsoportokról, sőt helylyel-közzel az összes iparról szólnak a védvámos agitációk, és kárhóztatik az eddig követett szabad-
elvébb rendszer.

Mindaddig, míg az osztrák vámpolitikának politikai alapja volt, azaz mindaddig, míg báró Bruck terve Ausztriát Németországgal egy vámterületté egyesíteni, volt a vámtételek szabályzásánál mérvadó, a vámok fokozatos leszállítása ellen az iparosság részéről komoly felszólalások vagy épen rendszeres agitatio nem történtek. Sőt ellenkezőleg az osztrák iparos a Németországgal való egyesülésben oly rendkívüli előnyöket vélt látni, hogy készörömet adta beleegyezését arra, hogy a vámtételek lassankinti leszállítása által a kitűzött cél előbb-utóbb elérjék. Nem is találunk nagyobb mérvű panaszokat az előbbi időkben, sőt az 1856-ki válság alatt különösen a vasiparosok és a bécsi selyemgyárosok részéről kezdett mozgalom, valamiut az annak folytán a felség rendeletéből megindított enquete nagyobb részt az iparosok nem védvámos irányu nyilatkozatai következtében jutott a teljes eredménytelenség sorsára.

Csak mikor Poroszország 1861-ben Franciaországgal kereskedelmi szerződés kötése végett alkudozásba bocsátkozott, s

midőn az osztrák politikusoknak is megnyílt szemük és látni kezdék, hogy Poroszország a Franciaországgal kötendő szerződés révén fog megmenekülni, az Ausztria részéről kívánt és Poroszország részéről mindig csak ígért, osztrák-német vámegegyesülettől; csak ekkor bangzottak fel minden oldalról a védvamos kívánatokkal telt panaszok; de ekkor is nem a Németország felé fennálló kisebb vámok ellen fordult az osztrák iparosság, hanem azon lehetőség ellen, hogy Ausztria talán Franciaország felé is megnyitja vámhatárait, és ez irányban is szabadelvűbb politikát követne.

Poroszország megköti a francia-német vám- és kereskedelmi szerződést; kényszeríti a német vámegegyleti államokat, hogy e szerződéshez hozzájáruljanak; és ezzel már elvileg meg-hiusítja Ausztriának Németországgal lehető vámegegyesülését, mert Franciaországnak megadta minden megszorítás nélkül a jogot, hogy mint a legnagyobb kedvezményben részesülő nemzet mind-azon vámelőnyöket élvezze, melyeket harmadik nemzetnek nyújt. Ha tehát az Ausztriával való vámegegyesülés folytán Ausztriából az árúk vámmentesen jöhetnek be Németországba, Franciaország is fel lesz jogosítva áruinak vámmentes kivitelére. Már pedig ily állapot még a szabadelvű német vámpolitika mellett sem képzelhető. Az osztrák-német vámegegyesülés lehetősége egyébiránt nem sokára határozottan is megsemmisített. Az osztrák-porosz háború következtében 1866-ban kötött prágai béke világosan kimondja, hogy a fennálló vám- és kereskedelmi szerződésnek azon pontjai, melyek ezen egyesülésre vonatkoznak, megszüntetnek.

És most veszi kezdetét az osztrák védvamos agitatio. Az illuszió, hogy Németországgal egy forgalmi területté válik Ausztria, s hogy így az osztrák ipar hatalmas fogyasztási piacához jut, megszűnt, s azzal együtt fölébredt a belső piac kizáró birtoklásának óhaja és pedig annyival is inkább, mert míg előbb a sok tekintetben az osztrák iparral csak egyenrangú vagy nem igen fejlettebb német ipar versenyzett Ausztriában, most az időközben Franciaországgal, Olaszországgal, Sveiczczal, Belgiummal stb. s főképp Angolországgal kötött vám- és kereskedelmi szerződések hatalmas iparos országoknak nyiták meg Ausztria piacait. Mindehhez járul még az a körülmény is, hogy

az európai vasuti hálózatnak ép a 60-as évek után bekövetkezett szorosabb és sűrűbb csatlakozása az osztrák vasuti hálózattal, az áruforgalmat nagy mérvben könnyítette, s így a vámkorlátok ledöntése, illetőleg a vámtételek leszállítása mellett a külföldi czikk bevitelét mi sem akadályozza.

Annnyival inkább érezhetővé vált a védvamosok előtt az újabb szabadelvűbb vámpolitika nyomása, mert az említett szerződések legnagyobb része az osztrák alkotmányos érületű vezérférfiak szemeiben gyűlölt „alkotmány-felfüggesztő kormány (Systirungs-Ministerium)“ által kötettek meg, mely kormánynak tettei már létele által is utálatosaknak nyilvánítottak; s így történt, hogy nemsokára az osztrák parlamentben a gazdasági kérdésekben a védvám jelszóvá vált, mely körül mindinkább nagyobb jelentőségű és jóhangzású nevek csoportosultak, még pedig oly hatálylyal, hogy az osztrák kormány az angol pót-konventiót csak nagy nehezen és csak lényeges módosítások mellett hozhatta törvény erejére, és csak az által menthette meg legalább a birodalmi tanács mérvadó többsége előtt tekintélyét, hogy ünnepélyesen fogadta, mikép ezentúl a szabad kereskedelmi irányban tovább nem halad, szóval elismerte maga a kormány is, hogy Ausztriában ezentúl „védvám“ a jelszó.

Mindez akkor történt meg, midőn Ausztria a Magyarországgal létesített kiegyezés után ismét alkotmányos életet kezdett, midőn a békés fejlődés reményében jobb üzleti conjuncturák voltak kilátásban, s midőn a monarchiában s főképp Magyarországbán bekövetkezett bő termés és a külföldön ugyanakkor volt gabonahiány folytán rendkívül jó gazdasági évek nyíltak meg; midőn mindezeknél fogva az osztrák piacokon bőven folyt a pénz, s az osztrák iparvállalatok számára újabb és újabb befektetések tétettek.

Rövid időre tényleg úgy is tünt fel, mintha a védvamosok maguk is megnyugodnának a szabadabb forgalomban. Az általában beállt nagyobb üzleti lendület, karöltve járt nagyobb exporttal; a vasipar és a vaskohászat, daczára annak, hogy 1868 óta roppant mérvben emelkedett a vas és vasárúk bevitelére külföldről, a külföldi versenyt nyomasztónak nem találta, miután a valóban óriási mérveket öltött vasuti építkezések a belföldi vállalatokat is bőven ellátták munkálatokkal; — a bőripar nem

panaszkozhatott külföldi elnyomatás ellen, mivel a jó gabna-kiviteli években nagy mennyiségű pénz folyt a földmivelő osztály kezeibe, s ez kihatott a paraszt életmódjára, s főképp Magyarországon a børszükséglet (csizmákon) fokozódott; — a szövőipar nem látta magát rossz helyzetben, mert a belföldön ép úgy mint a külföldön, újabb és újabb piacokra akadt, szóval az általános jólét közt az iparosság is jól érezte magát, s így ok nem mutatkozott védvamos áhitozásokra.

De a hét kövér év után nem sokára bekövetkeztek a sovány évek. A szédelgés, mely az 1868 óta beállt jobb gazdasági és politikai állapotok folytán főképp Ausztriában uralkodott, és mely előbb solid iparvállalatok főnökeinél is lábra kapott, kivonta az iparvállalatokba fektetett tőke nagy részét és az improductiv tőzsdéspeculatióba terelte; az iparvállalatok, melyek így részben kevés üzlettökével dolgoztak, a jó üzletek állandó reményében úgy folytatták működésüket, mintha a kelendőség örökre oly rendkívüli lenne, a milyen volt egy pár éven át; senki sem törődött azzal, hogy a raktárak folytonosan telve maradnak árukkal; senki előtt nem tűnt föl az áruk ily fölhalmozódása túltermelés gyanánt, ellenkezőleg mindenki a kereslet megszűnését valami természetellenes tüneménynek nézte, mely rövid hónapok alatt okvetlenül rohamos megrendeléseknek és ennél fogva jó üzletnek enged helyet. Az ipartelepnek mindezeknél fogva nem hogy megszorították volna működésüket, nem hogy gondoskodtak volna már is túltömött raktáraik némi kiürítéséről, hanem ellenkezőleg egész gözerővel folytatták a túltermelést, mintha a válság bekövetkezte lehetetlen lett volna.

És valóban talán nem lehet túlszigorral kárhóztatni ezen most mindenesetre rövidlátásnak mondható eljárást. Mert a körülmények annyira felesigázták az osztrák iparosok reményeit, hogy józanabb gazdálkodás és más üzletvezetés talán általános roszalásra akadt volna. Avagy mitevő legyen az iparos akkor, midőn egy általános világkiállítás bekövetkezte előtt pangani kezd az üzlet? Nem fogja-e az egyszerű gondolkozás is, és az előbbi világkiállítások eredménye arra ösztönözni az ipart, hogy a hazájában rendezendő kiállításnál rendkívüli előnyökkel tündököljön? Nem kell-e okvetlenül azon következtetéssel előállania, hogy ily ipartárlaton újabb keletre tesz szert, hogy

árúczikkei a nagy világ előtt ismeretesekké lesznek, s valószínűleg nagy mérvű megrendelésekkel lesz elárasztva? Ily kilátásokkal szemben az árúk túlhalmozása, a positiv túltermelés veszélyesnek nem tűnt föl, s mindenki a közel jobb jövő reményében folytatta tevékenységét, mintha baj nem is érhetné.

Még mielőtt a világtárlat pompás palotái megnyiltak, beállt a katastropha. A szédelgés tetőpontját érte el; a tőzsde ismeretes „krach“-jával lepte meg a kiállítás látogatóit; magán a kiállításon a külföldi megrendelések koránsem jelenkeztek oly számban, a minőben a túltermelt árúczikkekhöz képest szükséges lett volna, sőt ellenkezőleg a külföldről ép a kiállítás révén sok árúczikk jött a különben is külföldi árúkkal elhalmozott magyar-osztrák vámterületre, és most általános jajveszéklés következett be, melynek refrainje abban állott, hogy a szabad kereskedelmi rendszer tönkre teszi Ausztriát és főképp az osztrák ipart.

A theoria emberei elővették a forgalmi statistika adatait és kimutatták, hogy az osztrák-magyar monarchia előbb activ kereskedelmi mérlege az utóbbi időkben passivvá lett, azaz hogy a bevitel értéke túlhaladja a kivitel értékét. A mercantilismus ódon tanai a bilanczról, és Careynak egy ideig divatban volt elmélete a nemzeti erők tönkretételéről ismét fölmelegítették és az elmélet apostolai apodicticus bizonyítékkal mutatták ki az osztrák ipar legközelebb bekövetkezendő bukását.

A félig theoreticus, félig practicus, tehát rendesen sem theoretice, sem practice nem megbízható ugynevezett szaktestületek és egyletek — a hová különösen a kereskedelmi kamarák, iparegyesületek, gazdasági egyletek stb. sorolhatók — tudákos üléseiken rendszereket állítottak föl, mikép lehetne a bajon segíteni. És mindegyik a védvám meghonosításában látott csak menekülést, illetőleg segítséget. Ezen egyleti törekvések — ha itt-ott némi hasznavehetőt mutatnak is föl — többnyire valóban igen alárendelt jelentőségűek. Az egyik például a vámtarifa teljes revisioját a logika szigorú következtetésével akarja keresztül vinni, és ha például a kenyérré vámot vet, kiszámítja, mily hatása lehet e vámnak a munkabér megdrágítására, és azután az egyes iparágaknál ezen arányban kívánja a magasabb vámot meghonosítani; mintha bizony logikát

vámtarifában lehetne keresni, vagy találni. Egy másik, mivel a gabnán vámot óhajt, a hizott marhát nagyobb vámmal akarja sujtatni, mint a soványat, mivel a hizott marha a külföldön gabnanemével táplálkozott s így húsában átalakított gabnát hoz be.

Mindezen törekvések közt a gyakorlati iparos nem keresve elméleti indokokat, nem törődve logikai következetességekkel egyszerűen csak utalt arra, hogy ipara pang, hogy gyárát be kell zárni, vagy legalább munkásainak nagyobb részét el kell bocsátani, s hogy ezzel szemközt külföldi árúczikk elég van a monarchiában, tehát a külföldi ipar tönkre tette az osztrák ipart.

A panaszok azonban korántsem voltak oly általánosak, mint azt a megindult izgatás és az elméleti téren kifejlődött védvamos tollharezből következtetni lehetett volna. Voltak iparok, mint az agyag- és porcellánárúk, a finomabb üvegárúk, a vászonemüek, a butorok s általában a faárúk, a fémárúk, a vegyszeti cikkek, papir és papirárúk, a bőrárúk stb. készítői, melyek a szabadverseny ellen ki nem keltek, s ha nem is szóltak határozottan az eddigi vámtételek még lejjebb szállítása mellett, de nem is kívántak magasabb védelmet. Megjegyzendő, hogy mindezen cikkeknel — egyes kivételeket nem említve — az eddigi osztrák vám valóban elég csekély, és védelmi jelleggel nem bír. Így a hivatalos értéket — tehát a tényleges értéknél rendszerint csekélyebbet véve alapul — a fennálló vám tesz:

közönséges vászonnál	6.6 0/0-kot
finom vászonnál	5 » »
közönséges papírnál	5 » »
finom papírnál	3.9 » »
közönséges bőrárúknál	3.5 » »
finom bőrárúknál	2.1 » »
keztyűknél	0.5 » »
közönséges butoroknál	2.5 » »
finom butoroknál	3 » »
középfinom üvegnél	3.75 » »
finom üvegnél	4 » »
legfinomabb üvegnél	3.9 » »

Ezen iparágak részéről csak elvétve lehetett védelmi kívánságokat hallani, és pedig vagy igen alárendelt jelentőségű kivételes esetekre nézve, pl. egyes, a vámtarifában egészen elfeledett, vagy a vámtarifa osztályozása által véletlenül természetellenes szakaszba sorolt tárgyak tekintetében, vagy sokszor csak azért, hogy a megindult komoly védvámi agitatioiban saját szabadelvű nyilatkozataik dissonanciakép ne zavarják az összhangzást. Komoly védelmi törekvések e téren nem nyilvánultak.

Az iparosok más része követelt ugyan magasabb vámokat és védelmet, de csak azért, mert e kategória mindig és mindenütt első sorban áll a védvamos agitatioiban. Az iparosok ezen része a védvamosok igazi „vaskalaposai”. A vasipart és vaskohászatot értjük ugyanis. Legyen bárhol és bármikor védvámi agitatio, a vasipar azonnal a védvám zászlaja alá szegődik, és kifogyhatlan érvekkel küzd, érveket érvekre halmoz annak hebizonyítására, hogy a fennálló szabadelvű politika mellett a vasipar okvetlenül és a legrövidebb idő alatt biztos bukásnak néz eléje. Hogy ez iparosok most, midőn Ausztriában ismét megindul a védvamos küzdelem, nem pihentek, hanem a különben is elég magas védvámokat néhány százalékkal még felebb emeltetni óhajtják, ez senkit, ki a vámügyi mozgalmakkal ismerős, meg nem lephetett. De lehetett-e komolyan venni az ilyféle kivetések, a milyenek például az alsó-ausztriai ipar-egylet memorandumában olvashatók, s melyek szerint a többiek közt az osztrák ipar kaszák- és sarlókra az eddigi 2 frtos vámot 3.50 frtra fölemeltetni akarta, tehát egy oly cikkre kívánt védelmet, mely köztudomás szerint az osztrák iparnak oly speciálitása, hogy azzal a világpiaczokon dominál. Avagy mit szóljunk ahhoz, ha látjuk, hogy a közönséges vasöntvény és façonirozott vas eddigi 1.75 frtos vámja, a mi az értéknek körülbelül 20 %-kával egyenlő, — hogy ezen mindenesetre eléggé védvamos tétel jövőre még 2 frtra emeltessék. Avagy nem egyszerűen remény nélküli követelés-e az, hogy a vasúti sinek, jelenlegi 1.25 frtos vámja, tehát egy legalább 25 %-os vámtétel még nagyobbra emeltetni kéretik?! Ily követelések még a legvérmesebb védvamos előtt is legalább nem komolyaknak kell, hogy feltünjenek. Nem is találtak az efféle követelések nagy visszhangzásra; a védvamos agitatio keretében sokáig

nem voltak föntarthatók; sőt egy, a legjelentősebb vasiparosok által épen a vasipar és vaskohászat érdekében védvám szinezettel megjelent — félig-meddig a vasiparosok organuma gyanánt tekinthető röpiratban, az említett követelésck nem vétettek föl, és az egész, mit a vasiparosok az említett iratban kívánságokul jelelnek, az, hogy a külföld irányában ne köttessenek meg a vámtételek, és maradjon szabad tevékenység e tekintetben arra nézve, hogyha egy vagy más cikknél vámfölemelések talán idővel szükségesckül tűnnének föl, ne legyen szabad tevékenységében az állam ily szerződések által lebilincselve.

Az egyedüli erélyes és kitartó, de ép úgy követelő s minden eszközt ügyesen felhasználó, — a válság enyhülése után sem nyugvó agitatio a szövőiparnál jelentkezik. És tényleg az osztrák védelmi törekvések egyedül a szövőiparnál pontosulnak össze. A szövőipar egyike azon kevés iparoknak Ausztriában, mely nagyobb jelentőségű pontokban concentrálva van, s a melynél tehát erélyes összetartás és közös célra törekvés könnyen lehetséges. A szövőipar azonkívül hatalmas parlamenti erő felett rendelkezik; mivel egyrészt a nagy gyártulajdonosok közül sok benn ül a birodalmi tanácsban, sőt a pártvezérek közt foglal helyet; — de másrészt a szövőiparral kapcsolatos érdekek hasonlókép a birodalmi tanács tagjainál részvétre találhatnak, és az illető vidékek kereskedelmi kamarái a birodalmi tanácsba küldött képviselőiket a szövőipar érdekeinek védelmére utasíták; és végül ez iparnál lehetett leginkább plausibilis módon a szabad kereskedelem hatása ellen kikelni, itt fogott leginkább a túlságos versenyről hangoztatott panasz.

A szövőiparnál a pamutárúk, a gyapjuárúk, a selyemárúk és a jute-árúk, valamint a pamutfonalak vámjai ellen keltek ki az osztrák iparosok. Legnagyobb jelentőséggel bírnak azonban a pamut és gyapjuiparosok panaszaí. E panaszok megérthetésére részletekbe kell bocsátkozni.

A pamutfonalak vámja a jelenlegi tarifában egységes, azaz minden pamutfonal, tekintet nélkül durva-e vagy finom, egy és ugyanazon vámot fizeti. A vámozásnak ezen rendszere ugyanaz, mely Németországban is honos, — és előnye, hogy igen egyszerű, azaz a vámkezelésnél az eljárást könnyíti. Ezen vámozás ellen az iparosok azt hozzák föl, hogy igazságtalan, és tönkre

teszi az ipart. Igazságtalan, mert a pamutfonalakat nem éri értékük arányához képest; míg ugyanis a durva pamutfonal mázsája sokkal kevesebb csomagot tartalmaz, s már ezért is olcsóbb, mint a finomabb és drágább fonalaké, — addig most egyenlő vámmal sújtatik mindkettő; míg tehát a jelenlegi vám a finom fonalnál alig egy század százalék, addig a durva fonalaknál elég jelentős. Ép e tulajdonnál fogva okvetlenül tönkre teszi a vám magát a fonóipart, mert a finom fonalakon a vám csak névleges, s így a finom fonást nem védi, és kényszeríti a fonódákat arra, hogy elbagyva a finom fonást, pusztán durva fonalak fonására szoritkozzék. És hogy ez tényleg így van, kitűnik a többek közt abból, hogy valamennyi fonódák közt az osztrák fonódák dolgoznak föl legtöbb pamutot; míg ugyanis Sweiezban egy orsóra 27, Angliában 32, Franciaországban 38, Belgium és Hollandban 43, Németországban 45, Olasz- és Spanyolországban 48, sőt még Oroszországban is csak 60 font pamut jut: addig Ausztriában egy egy orsó átlag 67 fontot dolgozik fel. A számok, melyek Ausztriában gyártatnak, rendszeren 32 fölé nem emelkednek, 60 felett pedig teljes lehetetlen a fonás. Az osztrák iparosok tehát itt hasonlóan más külföldi vámtarifák berendezéséhez: a pamutfonal fokozatos vámozását követelik akkép, hogy több osztályba soroltatnának a fonalak és a finomság szerint magasabb vámtételek alkalmaztassanak.

A mi így a fonalakról mondatott, körülbelül ugyanaz áll a pamutárúk és gyapjúárúkról; mindenütt föelvül jelenkezik az a követelés, hogy az eddig nagyon egységes tételek az árúk értékéhez képest arányosakká változtassanak. Természetes, hogy ezen elv az árúk különféleségéhez képest változott alakban tűnik föl, és hogy általában egyes viszonyok különös figyelembe vétele magát az elvet is itt-ott alterálja.

A pamutárúknál eddig sok különbség volt sűrűn szőtt, ritkán szőtt, festett vagy nyomtatott kelmék közt. Azaz valamennyi simán szőtt kelme a legközönségesebb kattunból, a legfinomabb percail és cretonig különbség nélkül, simán vagy mustrával volt-e szöve, ugyanazon vámtétel alá esett, ha nyers volt a kelme, ugyanazon tétel alá ismét, ha festve, s ismét, ha nyomtatva vannak. Ez természetesen roppant különbség; mert kelmék, melyeknek röfe 18 kr., és ismét olyanok, melyeké 2 frt, ugyanazon vám

alá estek ; míg tehát a közönséges kattanok az egységes vámok mellett bőséges védelmet élveztek, addig a finomabb pamutszöveteknél, s főkép a női divatcikkekénél a vám elenyészőleg csekély. Ennek állítólagos következménye az osztrák iparosok nézete szerint az volt, hogy az osztrák pamutszövőgyárak a finomabb fonalakból csak igen kevés cikket gyártanak, hanem majdnem kizárólag a legközönségesebb és csak a falusi lakosság használatára való kattanárúkat állítják elő.

A vámrendszer ezen, az iparra hátrányos oldalát csak akkép vélik elháríthatónak, ha a szövet finomsága, azaz értékesége tekintetbe vétetik ; s ennél fogva itt is, a francia vámkezelés példájára, finomság szerinti fokozatos vámokat követelnek. A szövetek finomsága két jellemző tulajdonságtól függ : ugyanis minél finomabb a szövetben használt fonal, annál finomabb egyéb viszonyok azonossága mellett maga a szövet is ; — de másodszor, minél sűrűbben szőtt a szövet, annál finomabb (értékesebb) egyéb körülmények egyenlősége mellett a szövet. Constatálni kell tehát a fonal finomságát és a szövet sűrűségét. Erre nézve a gyakorlati vámkezelésnél legegyszerűbb mód gyanánt az tapasztalt (különösen Franciaországban, Spanyolországban, Amerikában stb.), hogy mindenekelőtt a szövet bizonyos részében például 5 négyzet milliméteren megolvastatik a szövetben levő fonalak száma, s a szerint, a mint a fonalak száma több vagy kevesebb, magasabb vagy kisebb vám alá esőnek tekintetik, illetőleg finomabb és értékesebb, vagy kevésbé finom és értékesnek tartatik a kelme ; azon föltételből indul ki ugyanis ez eljárás, hogy minél több fonal esik egy s ugyanazon területre annál finomabb fonalból, vagy annál sűrűbben szötnék kell az illető kelmének lennie ; tehát az első esetben annál értékesebb anyagból, s a másik esetben annál több munkával állítottatott elő a szövet. De az eljárás így még nem egészen helyes ; mert könnyen lehetséges, hogy ugyanazon számú fonal mellett rendkívül eltérő a szövet ára és minősége. Vegyük például : két szövet 5 milliméteren 40 szálat mutat, igen könnyen lehetséges, hogy e 40 szál az egyik szövetben talán 32—42 számú fonalból készült, a másiknál ellenkezőleg 62—80 számúból, azaz, hogy az egyik meglehetősen durva szövet, — a másik ellenkezőleg igen finom. Hogy tehát e részben is gyakorlati eszköz nyujtas-

sék e különbség felismerésére: a szövet egy részét pl. 10 métert meg kell mérlegelni, és a szerint a mint bizonyos, a gyakorlat utmutatása szerint felállított súlynál nagyobb vagy kisebb, annál durvább vagy finomabb maga a szövet. Minél finomabb a szövet, azaz minél finomabb fonalakból szőtt a kelme, annál kisebb súlyu lesz egyenlő szálak száma mellett. Tehát fonal olvasás és mérlegelés a kriterium a szövetek osztályozására. A szerint, amint azután több vagy kevesebb fokozatot kíván a törvényhozás fölállítani, több vagy kevesebb határt kell, és pedig mind a fonal száma, mind a súly tekintetében megállapítani. — Ilykép osztályozva és az alaptételnél, tehát a legközönségesebb árúknál is némi vámfölemelést követelve, mely természetesen a finomabb kategóriájú árúknál az érték arányában emelkednék, megelégednének az osztrák pamutgyárosok.

A pamutiparosok közt azonban még egy más, nem kevésbé jelentős, kívánság mutatkozik, és ez a pamutárúk nyomtatói részéről hangzott föl első sorban, és általános jelszóvá fejlődött az osztrák iparosság közt. Ez a Németországgal szemben fennálló „appretur“ eljárás megszüntetése, illetőleg megakadályozása. A jelenlegi német szerződés ugyanis megengedi, hogy az Ausztriában szőtt kelme minden vámfizetés nélkül német nyomtató gyárba vitessék, ott meguyomattassék és teljesen elkészítettessék (appretiroztassék), s azután így mint kész szövet, mint a használatra teljesen alkalmas kelme ismét minden vámfizetés nélkül Ausztriába visszahozattassék; — természetesen bizonyos ellenőrizet mellett, nehogy talán egészen Németországban szőtt és elkészített kelmék az említett eljárás örve alatt vámmentesen kerüljenek be az országba. Az appretur-eljárás szintén német nyers szövetnek Ausztriában történendő teljes kikészítésénél is alkalmaztatott; csak hogy a gyakorlat azt bizonyítja, hogy sokkal több nyers szövet megy Ausztriából nyomatás végett Németországba, mint megfordítva. E körülményből az osztrák nyomtató iparosok, és élükön a cosmanosi híres gyár tulajdonosa Leitenberg azt következtetik, hogy az appretur-eljárás az osztrák közgazdaságot károsítja, mert az a sok szövet, mi Németországba vitetik nyomatásra, mind benn az országban készülne el teljesen, hogy ha az említett kedvezményes eljárás nem alkalmaztatnék; és ez esetben előny nyílnék nem csak

magára a nyomtató gyárakra, hanem mindazon nagy számu iparosokra is, kik a nyomtatásnál szükséges anyagok és készülékek előállításával foglalkoznak; különösen a vegyészeti és festészeti czikkek, valamint a keményítő stb. árúk gyártása nagyban emelkednék. Az appretur-eljárás ellenzői épen nem kívánják, hogy ez eljárás teljesen megszüntessék, de azt akarják, hogy legalább oly korlátok közé szoríttassék, melyek mellett a külföldön teljesített nagyobb munka által fölemelt érték részben a belföldön különben teljesítendő munka megadóztatásával terheltessek. Azaz a kelme, mely mint nyomtatott kelme pl. 30 frtnyi vám alá esik, mint nyers kelme pedig csak 16 ft alá, ha appretur-eljárás ntján jön be, fizessen legalább 14 ftnyi vámot, mert annyival emelkedett a fennálló vámtarifa szellemében értéke. Ezen elméleti követelmény a nyomtató iparosok részéről némileg módosult, a mennyiben maguk is valamivel csekélyebb, u. n. appretur-vámmal megelégednének.

Legjelentősebb követelésekkel lépett föl a gyapjuipar. A gyapjuárúk vámjának az angol pótconventióval történt leszállítása alkalmakor egyuttal oly körülmények álltak be, melyek az összes gyapjniparra roppant befolyással voltak és nagyszerű átalakítást idéztek elő. Az osztrák ipar 1864 óta főkép a secessio háborúja alatt Éjszak-Amerikában hatalmas piacot foglalt el, és nagy mennyiségű posztót vittek ki. 1867—68 után azonban Amerika mindinkább rosszabb piaczezá lesz; az ottani roppant magas védvámok gyapjuipart fejlesztenek, és a külföldi gyártmány, különösen tehát az osztrák gyártmány is tért veszít. Még rosszabbakká váltak a viszonyok 1872-ben. Több orosz nagykereskedő, kikkel főkép a brünniek üzleti összeköttetésben állnak, megbukik, és így nem csak kelendőséget veszít a posztó Oroszországban, hanem az osztrák gyapjuiparosok közvetlen anyagi veszteségeket is szenvednek. A gyapju maga, ugy nem különben a gyapjusurrogatumok árban emelkednek, s így a gyártmány előállítási költségeit megrágitják. A kelendőség magában Magyarországon is — a beállt rosszabb viszonyok következtében csökken. Mindehhez járul az agionak roppant hanyatlása, mi egyrészt a külföldi czikkek olcsóbb vásárlását előmozdítja s másrészt az ezüstben fizetendő vámok súlyát apasztja. Ha még tekintetbe vétetik az a körülmény, hogy Angolország

ép ez időben jelent meg piacainkon pamuttal és shoddyval készített gyapjuszövetekkel, melyek a leginkább tiszta gyapjúból előállított osztrák gyártmányokkal szemben természetesen aránytalanul olcsóbbak — habár nem oly jók és tartósak: eléggé indokoltnak fogjuk találni azt, hogy az osztrák gyapjúipar a súlyos helyzet miatt panaszra fakadt.

A gyapjúiparosok főképp két irányban emeltek panaszt. Először nagyon csekélynek mondták az angol pótconventió által meghonosított vámokat, és vámfelemeléseket követeltek; és pedig különösen két rendbeli szövet ellen irányították támadásaikat. Ugyanis az angol cikkeket ellen, melyek leginkább téli szövetek, és közönséges, nagyjából paraszt öltönyökhöz valók. De másodszor a finomabb cikkeket ellen is, s itt különösen a belga és francia nyári idény kelmék voltak azok, melyek ellen leginkább védelmet óhajtottak. Minthogy pedig a vámnak egyszerű fölemelése még maga után nem vonta ezen utóbbi cikkeknek arányosan magasabb értékük szerint való magasabb vámozását, az eddig alkalmazott rendszer és osztályozás módosítását is követelték, és pedig ezt annyival is inkább, minthogy az eddig gyakorlatban volt osztályozás a finomabb szöveteknél éppen nem nyújtott alkalmas megkülönböztetési jeleket. Eddig ugyanis a gyapjuszövetek legnagyobb része (legalább azok, melyek főképp urali ruházatra valók) kallott vagy kallatlan tulajdonuk szerint megkülönböztettek meg. Az ipar azonban újabb időben annyira fejlődött, hogy jelenleg sok szövetnél még a gyakorlat embere sem tudja megkülönböztetni, mi a kallott és mi a nem kallott szövet; sőt jelenleg legtöbb szövet legalább kis mértékben kallózás által simittatik (angewalkt). Ily viszonyok közt a vámhivatal és a kereskedő, meg az iparosok folytonos civódásban voltak egymás közt, a nélkül, hogy bármely szakértői vizsgálat a vitáknak alapos megoldására vezethetett volna. Már ezen gyakorlati szempontból is követelt a vámrendszer módosítást, és ez a szándékolt vámhelyesbítés mellett, akkép látszott az osztrák iparosok előtt megoldhatónak, ha az eddigi megkülönböztetés helyett jövőre a gyapjuszövetek súlyuk (illetőleg testességük) szerint osztályoztatnák; azaz, ha a szövet egy méterje bizonyos súlynál nagyobb, akkor mint durvább szövet a kisebb vámtétel alá esik, ha pedig az említett súlynál kisebb, akkor a nagyobb

vám-tétel alá jut, mivel minősége szerint mindenesetre finomabb s így értékesebb. Az így követelt vámozás tehát az eljárásra nézve az eddiginél biztosabb eszközt nyújt, és azonkívül a szövetek vámját értékükhöz képest arányosabbá teszi.

Ezek nagyban és egészben az osztrák védvamos törekvések. Nem lehet tagadni, hogy az agitatio kezdetén nem szoritkoztak az említett árúkra, és hogy általában sokkal nagyobb volt a vámemelési szándok, mint a milyennel végre megnyugodnának; nem lehet továbbá tagadni, hogy az osztrák védvamos törekvések valószínűleg hatalmas védvamosokban nyertek volna kifejezést, ha az osztrák-magyar monarchia dualisticus szervezetében a magyar követelések és törekvések ellensúlyt nem nyújtanak. Így a mint most kifejlődtek — s a mint a fennebbiekben jelezni megkísértettük — az osztrák védvamosok fő célja, az eddigi egyszerű áruosztályozás helyett, oly osztályozást létesíteni, mely a védelemre szoruló czikkeket, értékességük különfélesége szerint, arányos vámokkal érje.

DR. MATLEKOVITS SÁNDOR.